

"Slava Tebi, ki si nas kmete ljubil!"

"Kmečki stan, srečen stan!"

Naročnina za celo leto K 2.—. — Posamezna številka vetja 8 krajcarje. — Naročnina se tudi na pol leta plačuje in se mora poslati v naprej. — Cena oznanil je za 1 stran K 32.—, $\frac{1}{2}$ strani K 16.—, $\frac{1}{4}$ strani K 8.—, $\frac{1}{8}$ strani K 4.—, $\frac{1}{16}$ strani K 2.—, $\frac{1}{32}$ strani K 1.—. — Pri večkratnem oznanilu je cena posebno znižana. — Za oznanila (inserterate) uredništvo in upravnništvo ni odgovorno. — Uredništvo in upravnništvo je v Ptuj v gledališkem posloppju. — Stajerc izhaja vsaki drugi petek, datiran z dnevom naslednje nedelje. — Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastoj. — Rokopisi se ne vračajo in se morajo najdalje do ponedeljka pred izdajo dotične številke vposlati.

Štev. 9.

V Ptuj v nedeljo dne 3. maja 1903.

IV. letnik.

Zasluženi denarji.

Večer se bliža. Lahek spomladanski mrak se vlega na zemljo. Iz visokih dimnikov tovarn (fabrik) se dviga neprenehoma gosti dim proti nebu. Naenkrat se odpreje velike vrata tovarne in iz njih se vsuje cela tolpa delavcev možkih, žensk in tudi otrok. Lica so jim blede, hoja težka in okorna, iz oces pa jim je brati nekako otožnost, žalost. Urno stopajo eden za drugim. Danes je bila sobota, dobil je vsak izplačan svoj zaslužek. S trepetajočo, žuljevo roko šteje ta malo svoto, ki se mu je odštela, s strahom račun, ali mu bode mogoče plačati s to malo svoto vse, kar je minuli teden moral ostati dolžan.

To so zasluženi denarji, težko zasluženi denarji, denarji, na katerih visi takorekoč včasih blagor in gorje cele velike rodbine, katera se je uže privadila gladu.

Kmečki gospodar sedi obdan od svojcev za mizo. Prišel je ravno iz bližnjega mesta, kamor je vozil svoje pridelke, katere je tudi prav dobro prodal. A imel je plačil, mnogo plačil in sedaj šteje, kar še mu je ostalo. Spominja se pri tem, kako težko mu je bilo stopati v spomladi za plugom, on se spominja, koliko so vsi strpeli, prej ko je bila mogoča žetev in njegova žuljeva roka trepeče, ko si zmisl, kolikokrat je gledal z boječim licem tje gor proti nebu od koder so pretili njegovemu polju in njegovim pridelkom pogubonosni, temni oblaki. Globoko vzdihne in iskrica tihe sreče mu napolni čut, saj mu je šlo vse po volji. Z nekakim ponosom šteje pred očmi svoje družine malo svoto, ki mu je od prodanih pridelkov ostala. Gor in dol jo pogleduje in račun, kako jo bode najboljšje porabil v lasten blagor in v

blagor svojih, kateri so mu žrtvovalno pomagali pri vsakem delu.

In to je zasluženi, težko zasluženi denar!

Trgovec sedi v trgovini tik svoje pisalne mize. Večkrat si z roko po čelu drgne, kakor da bi hotel odgnati mu neljube misli. Od ranega jutra do poznega večera je delal, marsikateri korak je moral storiti. Sedaj pa račun, koliko bo treba dati za blago in koliko je danes dobil za nje, koliko je stržil, koliko nakupil. In ko vse odračuni, vzdihne globoko. Mala, jako mala svota je ostala danes kot čisti dobiček, in s to svoto bode moral živeti on, morali bodejo od tega živeti njegova žena in njegovi otroci. Še enkrat prešteje vse, še enkrat priračuni, potem pa tužen vstane.

Tudi to so zasluženi, težko zasluženi denarji.

Delavec, kmet in trgovec, kako hud je boj za Vaš obstanek! Omenjeni prizori se ponavljajo leto za letom, ponavljajo se dan za dnevom, a malokje, morda nikjer ne najdeš med omenjenimi stanovi bogatašev, kateri bi si bili nakopičili s a m i ogromne svote, katere jim leže naložene v velikih kasah in katere se jim tam same pomnožujejo in rastejo.

Poglejmo druge stanove!

Kot priprost vaški dijak (študent) zapusti kmečki fant svojo domačo koč. S hudim in dobrim dovrši latinske šole, potem pa hajd v bogoslovje! Tam skrbi država za njega, dokler ne izvrši vseh 4 let, država mu da tudi faro. Država mu je skrbela za šole, morda celo tudi za knjige, država ga je, sicer seveda ne brez njegovega sodelovanja — iz kmečkega navadnega fanta spremenila v — gospoda.

Kmalu dobi tudi veliko župnijo. Klet se polni, v hlevu mu stoje najlepši konji. Kupil si je krasno

kočijo, družina skrbi za vse njegove potrebe in sicer tako obilno, da začne njegov trebuh od dneva do dneva postajati bolj okrogel, njegovo lice je vedno bolj rudeče, bolj polno. Kako tudi ne, saj mora kuharica vsak dan sebrati vso svojo umetnost, da priredi prav fini obed, dobro večerjo in kar je največ, gospod je odpravil v jutro svoje delo, katero ni trajalo delj časa, kakor morda pol ure in sedaj pa lahko celi dan počiva. Sicer je zares delal 16 let svoje mladosti, ko se je moral učiti in pripravljati za ta svoj stan. Toda kaj to, sedaj je brez vse skrbi.

Premoženje njegovo se širi, vsaki mesec mu da davčni urad (steueramt) lepo svoto in gospod še sam nekaj priloži in zanese vse v posojilnico, v hranilnico, kjer se mu naloži na obresti, kjer mu denar brez vsacega njegovega sotrudaraste.

Kaj, ali so tudi zasluženi denarji? Ravno tako je zapustil sin siromaških starišev svoj dom in se podal v šole. Dovršil je latinske šole potem šel na visoke šole. S hudim in z dobrim je izvršil vse šole, in kot mlad doktor, še komaj 30 let star si je odprl svojo pisarno (kanclijo).

Doktor ima precej dober jezik, tu in tam se mu je kar od začetka posrečilo to ali ono tožbo prav dobro „izvršiti“. Njegovo ime se začne med ljudmi imenovati, vedno več tožb se mu izroči, iz tožb se kovajo rumenjaki, premoženje raste. A vendar še se mu to vse zdi malo prepočasi, tudi malo pretežavno, ker te tožbe, te pravde nikakor ne nosijo rumenjakov brez vsacega dela.

Zato si vè malo drugače pomagati. Iz svoje sreče si takorekoč še višje svote izsili. Ko je imel zadnjič pravdo, gnal je stvar tako daleč, da se je toženemu posestvo prodalo in glej ga no, na dražbi (licitiringi) je kupil gospod doktor kot zastopnik nas-

protnika toženega lepo in veliko kmetijo s a m. Sicer se se morda cela stvar malo pokrije in, da ne nihče vedel kdo je kupil, kupi tako posestvo drugi, največkrat kaki kmet, ki je vse svoje napravil. Denar zato pa da gospod doktor. Potem prodata celo posestvo in sicer na kose, ker to v nese. Doktor je pri tem dobil ogromni dobiček, ni strpel ničesar. Lepo svoto denarja je zanesel hranilnico. Leta tečejo, svota v hranilnici vedno raste in raste, vedno postaja večja in večja, doktor davno nič družega ne dela, kakor samo sprehaja in tu in tam nadzoruje svojo pisarno.

Njegova žena hodi oblečena v samo žido, puši (kadi) najfinejše smodke (cigare) i njemu začel trebuh rasti. Komaj kakih 20 let svoje mladosti mu je bilo treba delati, ne težko delati, saj njegova roka ne pozna žuljev, tudi preveč skrbi ni imel; danes ima več kakor 20 ljudi v svoji pisarni iz revnega dečka je postal velik gospod, postal bogataš, ki ima več ko stotisoč goldinarjev prihranjenih.

Razkošno živi, a bogastvo vendar vedno raste. Smehljaje prigleduje svoje vložne knjižice, smehljaje šteje svoje bankovce!

Kaj, ali je to tudi zaslužen denar? Kmetje, delavci, obrtniki, trgovci, toraj vi vidite kako stoji cela stvar. Zastopniki vaših stanov morajo delati od ranega jutra do poznega večera, od mladosti svojih let, tako dolgo, da jim ne izruje neusmiljena smrt orodja iz žuljevih, trepetajočih rok, a vendar moraš ti kmet, moraš ti delavec ali trgovec morda tu in tam stradati; stradati morajo tvoji otroci, tvoja družina, čeprav je bilo treba med dnevom obrisati marsikatero kapljo znoja pri težkem, trudapolnem delu.

Kako je Žafranov Tonček svojo ljubezen razodel.

Na svetu je veliko, veliko deklet, ki še nimajo ženinov. Ker jih še nimajo, zato si pa želijo vedeti, kakšne bodejo dobile. To se najlažje izve o kresu. Kresna noč ima čudno moč, tako pravijo stari ljudje in oni že vejo, kaj je res. Toraj kresna noč ima to čudno moč, da vsako dekle lahko na vodi ribnika ali studenca vidi podobo tistega, katerega ji je stvarnik odločil za varuha v življenju.

Lepa Breznikova Liza je resnično našla v kresni noči svojega ženina na vodi ribnika. Žafranov Tonček, krasen dečko kar ga je bilo pod klobukom, v suknji, hlačah in čevlji, bil je grozno zaljubljen v njo. Zmiraj je lupal skozi plot k Brezniku, a sčasoma mu je še to premalo bilo: povedati ji je hotel, da je postala kraljica njegovega srca. Dan za dnevom, mesec za mesecem je skušal potolažiti tisto majhno, nemirno stvar, ki v prsih mladih ljudi včasih tako močno razsaja, pa zmiraj, kadar je imel priložnost razodeti svojo vročo ljubezen, padlo mu je srce v hlače.

»Vseh deset prstov si odsekam, če ji jutri ne povem!« tako se je zaklinjal v tihih nočeh, ko vsled srčnih ran ni mogel zatisniti očesa, toda, kadar je jutro zopet prišlo, ji Tonček ni nič povedal, a tudi prsta si ni nobenega odsekala.

Približal se je kres, in tedaj je prišlo razumnemu fantu nekaj prav pametnega v mozgane. Mislil si je pri sebi: ker

nima Liza še nobenega ženina, bode na kresni večer gotovo šla k ribniku, da bi videla podobo svojega moža. Za Bogar tudi jaz grem tja.

K ribniku je peljala le jedna pot in na bregu pri stezi je stala velikanska košata lipa, ki je raztegovala svoje trhle veje jako daleč nad vodo.

Komaj se je solnce skrilo za gore in hitro, ko je šla Breznikova družina v hišo večerjat, smuknil je Tonček k ribniku in splezal na lipo. Počasi je lezel po stari veji in obstal še le nad ribnikom. Prijazni mesec mu je svetil, da ni strbunknil v vodo. Potem je mirno sedel in čakal, čakal. Kako dolgi so mu bili ti trenutki!

Pri Breznikovih je že vse potihnilo, luči so ugasnile, v neken toda Lize še ni bilo. Kaj menda sploh ne misli na moža? Po dolgem in težkem čakanju je vendar zapazil za grmovjem neko žensko postavo, ki se je plaho kakor srna približevala po poti. Počasi je stopila na breg, položila roki na prsi, kakor bi se bala, da ji uide nemirno srce, gledala v vodo ter tiho ponavljala besede:

»Vodica, vodica, vodica kresna, Čegava jaz bodem nevesta?«

Govorila je te besede in gledala, gledala v ribnik, pa videla ni ničesar. Zato je Tončku že slabo postajalo. Previdno se je pomaknil na veji dalje in povsili glavo navzdol, da bi Lizika vendarle zapazila njegov obraz. — Brrsk! Čof! Stara veja se je zlomila in s Tončekom vred padla v ribnik. Ubogi zaljubljenec se je komaj skobacal iz vode, a Liza se je tako prestrašila, da ni mogla niti odbežati.

Nasproti
aj ničesa
nje teh
bolj ra
o si ko
truda d
Od kod
Odgovo
jih pot
ebe dela
tebi ved
v se co
rbiš nik
Kaj ti
Ako si
ti dokaz
na to v
Dragi
žite d
tniki
ite sk
nost,
o kak
a Nen
ti po
njen
gih s
užen
e sv
Branite
o ngon
ebojno
časa v
skalili,
erjamit
In ker
ni, se je
ja vodi
Na gosti
ri dni s
a veselja
ndi mar
razodel
V neken
so priše
ovale, l
pri žens
tako se
volilni b
sulicami
okazale,
In ko se
sto roke
an (šlar
glava, a
In zato
Ako v l
o je pri
Pa vse
ila nob
vrednih

Iz deželnega in državnega zbora.

Dne 16. t./m. je bil sklican štajerski deželni zbor. Seje so trpele tri dni. Dovolil se je v teh sejah budgetni provizorij za drugo polovico leta 1903. Sklenilo se je, da se bode odprla nemška šola za učiteljice v Mariboru in konečno so se zvolili člani štajerskega deželnega odbora iz deželnih poslancev. Ti člani so: Iz odseka veleposestnikov: Franc grof Attems, iz mest in trgov: Dr. pl. Derschatta, iz kmečkih občin: profesor Franc Robič, iz cele zbornice so bili voljeni enoglasno: Joh. pl. Feyrer, Moric Stallner in Dr. Leopold Link. Za namestnike članov deželnega odbora so bili izvoljeni: Vitez Kellersberg za veleposestnike, Rudolf Walz za meste in trge, baron Rokitansky za kmečke občine. Iz cele zbornice so se zvolili za namestnike članov deželnega odbora: Josef Sutter, Dr. Hofmann pl. Wellenhof in Josef Holzer. Delj časa se je razpravljalo predlog, v katerem je zahteval baron Rokitansky, kot zastopnik naprednih srednje in gornje štajerskih, toraj nemških kmetov, da se mora trgovinska pogodba, katera nas veže s srbsko deželo odpovedati.

Predlog je bil sprejet.

Sprejel se je tudi predlog za podporo železnice v dolini Sulm. Proti nemški šoli za učiteljice v Mariboru so se izrekli spodnještajerski kmečki slovenski poslanci, seveda, ker jim ni za to, da bi se dala priložnost spodnještajerskim deklicam izučiti se v tem zavodu za učiteljice, in ker ti hočejo, da bi se vse morale, kakor do sedaj za svoj poklic pripravljati v mariborski klosterski enaki šoli, ki stoji pod nadzorstvom mariborskih klerikalcev.

Tu reče škof: »Bodemo že napravili! Poiskati moramo najpametnejšo in najbistroumnejšo. Mi vam bodemo dali jedno uganko, in katera izmed vas, častivredne sestre, jo najprej reši, ta naj bode opatinja.« — Po teh besedah je odsel.

Čez sedem tednov pripeljejo v samostan velik zaboj (kišto). Ko so jo nune odprle, ustrašile so se zelo, kajti bila je polna — oj groza! — samih črnih in belih mrtvaških glav. Na njih je ležalo pismo od škofa, ki se je tako-le glasilo: »To so glave onih otrok, katere je pustil Herodež v Betlehemu umoriti. Katere glave so od fantov, katere od deklet? Sestra, ki na to vprašanje najprej in pravilno odgovori, je predstojnica.«

In v samostanu se je začelo premišljevanje in ugibanje. »Črne glave so gotovo od fantov«, menile so nekatere, kajti moški so zmiraj bolj temni kot ženske in imajo tudi prav radi črne misli.«

»Oj, jaz sem pa že videla prav lepe bele može,« zaklicala je neka sestra, o kateri so pravili, da jo je nesrečna ljubezen gnala v kloster.

»Toda na glavi so vsi moški bolj temni,« pravile so zopet druge. Le malo jih je bilo mnenja, da so črne glave od deklet.

Tu stopi pred zbrane neka mlada nuna, ki je do sedaj ponižno na strani stala, in reče: »Če so te mrtvaške glave res od otrok, katere je dal Herodež umoriti, tedaj so črne in bele od — fantov.«

In častivredne sestre, mlade in stare, učene in priproste, so ostrmele. Spoznale so, da je odgovor pravilen in srčno so pozdravile mlado opatinjo.

Nasprotno pa ne dela duhovnik, dohtar in drugi toraj ničesar, izvzemši njegova mlada leta, a preloženje teh stanov vedno raste, vedno živijo ti stavi bolj razkošno, bolj prijetno, brez vse skrbi, edno si kopičijo več denarjev, denarjev, katere so brez truda dobili.

Od koder pa izhajajo ti denarji?

Odgovor je jako lahek! Denarji izhajajo od tam, kjer jih potem ni, od tebe kmet, od tebe trgovec, od tebe delavec in od tebe obrtnik so vsi ti denarji, ker tebi vedno manjka, čeprav pridno delaš, denar, prav se celo svoje življenje mučiš, si navadno ne oskrbiš nikakega premoženja.

Kaj ti je toraj storiti?

Ako si to vse sprevidel, kar smo danes nekako steli dokazati in razložiti, no, potem bode odgovor ali na to vprašanje jako lahek.

Dragi stanovci, kateri si zares želite denar, dragi kmetje, trgovci, obrtniki, dragi delavci, zjedinite se, držite skupaj, ne ozirajete se na vašo narodnost, držite vi preganjani stanovci do kakor skala skupaj, ne gledite ali sta Nemeč, drugi Slovenec, ker vam preti pogin in sicer pogin od vaših imenjenih skupnih sovražnikov, od drugih stanov, kateri si kupičijo a ne služeni denar, temveč iz Vas izgubene svote.

Branite se jih, držite skupaj, saj vidite, da vas bodo ugonobiti in da si prizadevajo, spraviti vas v sebojno razprtijo, da bi potem lažje srkali še časa vašo kri, da bi v kalni vodi, katero so skalili, za sebe ribe lovili.

Verjamite nam, držite skupaj in boljše bode za vas vse!

In ker k sreči ni ohladila mrzla voda vroče Tončkove kresni, se je resnično prigodilo, da je videla Lizika v kresni na vodi svojega ženina.

Na gostijo sta tudi mene povabila. Bilo je prav veselo: tri dni smo molili, jedli, pili, peli in plesali. Jaz sem od tega veselja toliko pil, da imam se zdaj moker jezik. Zinili mi tudi marsikatero »lušno«, in na zadnje nam je še srečni razodel skrivnost o kresni noči.

Uganka.

V nekem nunskem samostanu (kloštru) je umrla opatinja. So prišle vse nune, mlade in stare, iz svojih celic in se odpravile, katero bi izvolile za svojo prednico. Pa kakor pri ženskah navada, hoče vsaka, da obveljajo njene besede, tako se tudi tukaj niso mogle zjediniti. Da, nastal je celo vrotilni boj. Najprej so se pobožne device bojevale z britanicami ali po domače rečene s špičastimi jeziki in s pokazale, da niso urne samo v molitvi, temveč tudi v življenju, ko se ni dalo z jeziki ničesar več opraviti, prišle so v to roke. Pri tem je bil raztrgan marsikateri častivredni list (šlar) in je bila opipana marsikatera blagoslovna glava, a edinosti le ni bilo mogoče doseči.

»Zato pravim, da je čisto prav, da živijo na svetu tudi ti,« tako v katerem kloštru ni vse v redu, tedaj pride škof; »Tudi prišel tudi k našim nunam, da bi jih pomiril.«

»Pa vse zastonj! Tudi pri volitvi v škofovi navzočnosti ni nobena večine. Seveda ni bilo lahko poiskati izmed mnogih devic najvrednejšo.«